

Karolina Godzisz

ORCID: 0000-00001-9546-1616

Zagadnienia Europejskiego Zielonego Ładu w kampanii wyborczej – studium przypadku

Wprowadzenie

Europejski Zielony Ład jako narzędzie społeczne i polityki sektorowej

Zaproponowany przez Komisję Europejską w grudniu 2019 r. Europejski Zielony Ład (*European Green Deal*) to odważna inicjatywa mająca na celu przekształcenie Unii Europejskiej w zrównoważoną i neutralną pod względem emisji dwutlenku węgla gospodarkę do 2050 r.¹ To także konieczność powstrzymania podnoszenia się globalnej średniej temperatury o 1,5 stopnia Celsjusza². Jest to koncepcja poprawy klimatu, różnorodności biologicznej i ochrony środowiska³, podzielona na siedem obszarów tematycznych: ambitny charakter klimatyczny; czysta, przystępna cenowo i bezpieczna energia; gospodarka o obiegu zamkniętym; zrównoważona i inteligentna mobilność; ekologizacja wspólnej polityki rolnej i strategii „od pola do stołu”; zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej; oraz dążenie do zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska. Została przyjęta przez Parlament Europejski i Radę w 2020 r., ale jej wdrożenie i stosowanie przez państwa członkowskie ma teraz kluczowe znaczenie dla jej powodzenia⁴. Unia Europejska postawiła sobie ambitny cel ograniczenia emisji o co najmniej 55% do 2030 r. w porównaniu z poziomami z 1990 r. oraz osiągnięcia

¹ C.E. Frățilă, G. Grigore, M.I. Roșca, *Green Deal Era: Exploring Environmental Attitudes and Ecological Behaviour*, s. 1025–1039, <https://doi.org/10.24818/icess/2024/089> [dostęp: 4.03.2025].

² P. Maciążek, *Czym jest Zielony Ład? Tłumaczymy na czym polega europejska zielona rewolucja i dlaczego jest kluczowym tematem wyborów do Parlamentu Europejskiego*, <https://strefainwestorow.pl/w-zielonej-strefie/klimat/na-czym-polega-zielony-lad-fit-55> [dostęp: 4.03.2025].

³ C. Calliess, *The Future of the European Green Deal*, „Verfassungsblog: On Matters Constitutional” 2024, 9/12, <https://verfassungsblog.de/the-future-of-the-european-green-deal/> [dostęp: 4.03.2025].

⁴ Dokument 52019DC0640, *Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład*, <https://tiny.pl/3nqy755d> [dostęp: 4.03.2025].

neutralności klimatycznej kontynentu do 2050 r.⁵ W ramach Dyrektywy o energii ze źródeł odnawialnych ustanowiono wiążący wspólny cel zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej w końcowym zużyciu energii do 32% do 2030 r.⁶

Zielony Ład obejmuje pakiet środków politycznych, które mają skierować Unię Europejską (UE) na drogę transformacji ekologicznej, a ostatecznym celem jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r.⁷ Aby osiągnąć ten cel, potrzebne jest wspólne podejście i zdecydowane zaangażowanie ze strony instytucji europejskich, państw członkowskich, sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego⁸. Na szczeblu Unii Europejskiej przyjmowanych jest wiele prawnie wiążących aktów prawnych w dziedzinie powietrza, wody czy gleby i rolnictwa, których celem jest ustanowienie zharmonizowanych przepisów we wszystkich państwach członkowskich. Równolegle prowadzony jest przegląd kilku obowiązujących aktów prawnych. Taka procedura stanowi jednak tylko część celu. Druga, ważniejsza, polega na gotowości państw członkowskich do prawidłowej transpozycji i stosowania przepisów europejskich na szczeblu krajowym. W ciągu ostatnich ośmiu lat Komisja Europejska wszczęła ponad 2800 postępowań w sprawie naruszeń przepisów w stosunku do państw członkowskich z powodu niepełnej lub nieprawidłowej transpozycji lub złych praktyk w zakresie stosowania ograniczeń i zasad określonych w dyrektywach europejskich w zakresie ochrony środowiska⁹.

Zmiany klimatyczne wymagają podjęcia działań mających na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (GHG). Polityka klimatyczno-energetyczna Unii Europejskiej kładzie szczególny nacisk na rozwój energetyki odnawialnej, uznawanej za podstawowy środek do osiągnięcia celu neutralności klimatycznej do 2050 r.¹⁰

Jednym z najważniejszych wyzwań społeczno-gospodarczych jest umiejętne przestawienie gospodarki na źródła nisko- i zeroemisyjne, choć nie wszystkie kraje EU mogą jednocześnie osiągnąć poziom neutralności klimatycznej do 2050 r. w tym samym czasie. Transformacja energetyczna trwa, a Polska z uwagi na dużą zależność gospodarki od węgla oraz wysoką emisyjność ma bardzo trud-

⁵ T. Lazorčáková, *European Green Deal: Success Or Failure?*, „Studia Iuridica Cassoviensia” 2024, 12(2), s. 115–131.

⁶ J. Jabłoński, *Biała Księga Zielonego Ładu*, Raporty Instytutu Ordo Iuris, 2025, Wydawnictwo Naukowe Instytutu na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris, s. 22–24.

⁷ B.G. Field, *Adapting to climate change and the European Union pursuit of a just transition*, „In the Journal of Urban Regeneration and Renewal” 2024, 18(1), s. 40–58.

⁸ C.E. Frățilă, G. Grigore, M.I. Roșca, *op. cit.*, s. 1025–1039.

⁹ T. Lazorčáková, *op. cit.*, s. 115–131.

¹⁰ K. Księżopolski, G. Maśloch, *Time Delay Approach to Renewable Energy in the Visegrad Group*, „Energies” 2021, 14(7), 1928, s. 79–101.

ne zadanie do wykonania¹¹. Zaczęły pojawiać się pierwsze wnioski, trudności i obawy, które mogą to utrudnić. Czynnikiem wpływającym na opinię publiczną są przede wszystkim obawy związane z utratą miejsc pracy, rosnącymi cenami energii i bezpieczeństwem energetycznym. Ubóstwo energetyczne w Polsce jest wysokie i utrzymują się obawy, że zmniejszenie zużycia węgla może spowodować dalszy wzrost cen energii elektrycznej¹². Poważne obawy o bezpieczeństwo energetyczne są głównie związane z zależnością od Rosji. Obawy te są często związane ze zużyciem gazu ziemnego, ale także z ważnym argumentem wymienianym na rzecz kontynuacji produkcji węgla w Polsce.

Polska posiada największą liczbę regionów górniczych spośród wszystkich państw członkowskich UE, co znacząco utrudnia proces transformacji energetycznej. Wynagrodzenia w sektorze energetycznym są powyżej średniej krajowej, a także istnieje silna pozycja związków zawodowych, co przekłada się na silniejszą pozycję negocjacyjną z rządem niż w innych branżach i ostatecznie wpływa na strategię energetyczną kraju¹³. Pierwsze próby restrukturyzacji kopalni miały miejsce w latach dziewięćdziesiątych XX w. Cztery różne programy rządowe doprowadziły do zamknięcia kilku kopalń, podczas gdy inne kopalnie zostały zgrupowane razem (rentowne z nierentownymi), a następnie połączone w większe korporacje węglowe¹⁴. Restrukturyzacja zakończyła się niepowodzeniem w odniesieniu do ważnych czynników, takich jak łączny poziom wydatków, opóźnienia w podejmowaniu decyzji o redukcji zatrudnienia oraz brak ram prawnych¹⁵.

Obecnie wysokie koszty transformacji energetycznej; podjęcie dużego wysiłku w Polsce w krótkim czasie; inflacja; niski udział w Polsce odnawialnych źródeł energii i wojna rosyjsko-ukraińska stanowią poważne wyzwanie dla elit rządzących¹⁶. Wyzwaniem dla polskiej energetyki będzie remont starzejącej się floty elektrowni, a także budowa nowych, ze względu na surowsze przepisy europejskie

¹¹ E. Kochanek, *Poland's energy transformation in the context of the challenges of the European green deal*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2022, 20(1).

¹² S. Bouzarovski, S. Tirado Herrero, *Geographies of injustice: the socio-spatial determinants of energy poverty in Poland, the Czech Republic and Hungary*, „Post-Communist Economies” 2017, 29(1), s. 27–50.

¹³ H. Brauers, P.-Y. Oei, *The political economy of coal in Poland: Drivers and barriers for a shift away from fossil fuels*, „Energy Policy” 2020, vol. 144.

¹⁴ J. Baran, P. Lewandowsky, A. Szpor, J. Witajewski-Baltvilks, *Coal transition in Poland: options for a fair and feasible transition for the polish coal sect*, IDDRI and climate strategies, https://www.iddri.org/sites/default/files/PDF/Publications/Catalogue%20Iddri/Rapport/20180609_ReportCOAL_Poland-def.pdf [dostęp: 15.07.2025].

¹⁵ P. Zientara, *Polish Government policy for coal (1989–2006)*, „International Journal of Energy Sector Management” 2007, 1(3), s. 273–294.

¹⁶ M. Kierasiński, *Implementation Of The European Green Deal In Poland: Selected Issues*, „Mechanism of an Economic Regulation” 2023, 1(99), s. 7–10.

i niewielkie zainteresowanie inwestorów¹⁷. Będzie to wymagało dużych inwestycji – niezależnie od tego, czy będą to inwestycje w węgiel, gaz ziemny, energię jądrową czy odnawialne źródła energii. Bez ogromnego wsparcia finansowego Unii Europejskiej obecna transformacja energetyczna podzieli los nieudanych działań z okresu transformacji ustrojowej (np. Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji).

W Polsce wciąż istnieje opór wobec szybkiej transformacji energetycznej, zwłaszcza wśród osób związanych z przemysłem węglowym. Likwidacja kopalń węgla i elektrowni węglowych wiąże się z restrukturyzacją zatrudnienia, dlatego niezbędne jest zrównoważone podejście do tego procesu, podobnie jak stopniowe zamykanie poszczególnych zakładów górniczych lub produkcyjnych¹⁸.

Otoczenie społeczno-polityczne Polski nadal sprzyja węglowi i w związku z tym ogranicza potencjalnie negatywny wpływ otoczenia gospodarczego poprzez ochronę reżimu węglowego. Niemniej jednak głęboka restrukturyzacja podstawowych przekonań, tożsamości i wartości w kraju jest nadal w toku¹⁹. Brak wsparcia politycznego w szybką transformację energetyczną i wysokie ceny energii hamują konkurencyjność polskiego przemysłu, wpływając na ogólną skuteczność Zielonego Ładu²⁰. Ponadto nie wszystkie regiony mają takie same możliwości do przejścia na odnawialne źródła energii, co może prowadzić do nierówności w rozwoju gospodarczym.

Istnieje kilka wewnętrznych czynników, które mogą zmniejszyć dominację węgla w przyszłości, m.in. ograniczona opłacalność gospodarcza krajowego wydobycia węgla kamiennego i nowych elektrowni węglowych, kurczące się zasoby w czynnych obecnie kopalniach węgla brunatnego, starzejąca się infrastruktura energetyczna, a także rosnąca konkurencja ze strony gazu ziemnego, odnawialnych źródeł energii i tańszego importu energii elektrycznej. Dodatkowo rosną naciski zewnętrzne ze strony Unii Europejskiej, np. bardziej rygorystyczne przepisy dotyczące środowiska i klimatu z dodatkowymi (warunkowymi) zachętami w postaci polityki spójności, aby umożliwić „sprawiedliwą transformację” regionów wysokoemisyjnych, które nie pozostawiają nikogo w tyle²¹.

Wybory parlamentarne w Polsce, które odbyły się w październiku 2023 r., wyznaczyły nowy kurs dla kraju i jego pozycji w Unii Europejskiej. Wybory te stały się kluczowe dla Polski i całej Europy, zwłaszcza na tle globalnej walki międ-

¹⁷ K. Löffler, T. Burandt, K. Hainsch, P.-Y. Oei, *Modeling the low-carbon transition of the European energy system-a quantitative assessment of the stranded assets problem*, „Energy Strategy Reviews” 2019, 26, s. 100422.

¹⁸ E. Kochanek, *op. cit.*

¹⁹ H. Brauers, P.-Y. Oei, *op. cit.*

²⁰ J. Kozłowski, *Trudna droga do dekarbonizacji gospodarki*, „Nauka” 2022, 4, s. 7–35.

²¹ H. Brauers, P.-Y. Oei, *op. cit.*, s. 111621.

dzy prawicowymi populistami a siłami demokratycznymi²². Partie polityczne w parlamentarnej kampanii wyborczej szukały równowagi pomiędzy ambicjami proekologicznymi a interesami różnych grup społecznych.

Partie polityczne i ich programy w kampanii wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w 2023 r.

Z informacji Państwowej Komisji Wyborczej (PKW) wynika, że w wyborach parlamentarnych zarejestrowano 40 partyjnych komitetów wyborczych, 2 komitety koalicyjne oraz 43 komitety wyborców. Próg wyborczy przekroczyły: Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość; Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni; Koalicyjny Komitet Wyborczy Trzecia Droga Polska 2050 Szymona Hołowni – Polskie Stronnictwo Ludowe; Komitet Wyborczy Nowa Lewica i Komitet Wyborczy Konfederacja Wolność i Niepodległość²³.

PKW podało, że w wyborach do Sejmu w 2023 r. frekwencja wyniosła 74,38%, a mandaty do Sejmu otrzymały:

- Prawo i Sprawiedliwość – 194 mandaty poselskie,
- Koalicja Obywatelska – 157 mandatów poselskich,
- Trzecia Droga – 65 mandatów poselskich,
- Nowa Lewica – 26 mandatów poselskich,
- Konfederacja – 18 mandatów poselskich.

W wyborach parlamentarnych w Polsce w 2023 r. Zielony Ład stał się zarówno atutem, jak i wyzwaniem dla partii politycznych, a także istotnym punktem spornym w debacie politycznej. Partie wyrażały różne poglądy na temat jego wdrożenia i wpływu.

Wartości w polityce można kategoryzować z uwagi na ich przynależność do światopoglądu lewicowego, centrowego lub prawicowego. W każdym z trzech wyróżnionych systemów odmiennie definiowane są cele państwa i społeczeństwa (czyli wartości polityczne). W przypadku światopoglądu prawicowego i lewicowego mają one wykluczający się charakter, a źródłem tego stanu rzeczy są antynomie systemu wartości. Dodatkowo, w demokratycznych systemach politycznych przeciwieństwo rozwiązań dotyczących wartości jest wymuszane przez regułę alternacji władzy (zasadę opozycji). W przypadku perspektywy lewicowej przyjmuje się, że polityka ochrony klimatu powinna być priorytetem. W tej koncepcji

²² I. Kiyanka, I. Turovskiy, *Analysis of the Election Campaign in Poland: Opportunities and Threats*, „Mediaforum” 2024, 14, s. 162–171.

²³ Wyniki głosowania na komitety w wyborach do Sejmu, Państwowa Komisja Wyborcza, <https://sejmsenat2023.pkw.gov.pl/sejmsenat2023/> [dostęp: 2.02.2024].

to człowiek jest odpowiedzialny za globalne ocieplenie i w związku z tym niezbędne jest powstrzymanie niekorzystnych dla środowiska zmian, co wymaga podjęcia szybkich i zdecydowanych działań. Podejście prawicowe zakłada, że zmiany klimatu mają charakter niezależny od człowieka i są wynikiem ogólnych tendencji. Biblijna sentencja *dominium terrae* jest rozumiana jako prawo człowieka do środowiska naturalnego. Oznacza to, że jeśli środowisko i jego zasoby można wykorzystać dla wzrostu gospodarczego (który przynosi korzyści dla człowieka), to powinny być one wykorzystane. Wpływ tego rozwoju na klimat jest w skali globalnej znikomy. Aksjomaty centrowe powstają w drodze kompromisu między wartościami lewicowymi i prawicowymi. Centrum dąży do zażegnania sporu i jest ukierunkowane na likwidację antynomii w obrębie systemu wartości. W przypadku polityki klimatycznej proponowane są różne rozwiązania, które mają cechy złotego środka, np. z jednej strony akcentowana jest konieczność prowadzenia działań proklimatycznych, ale z drugiej nie ma znaku równości między działalnością człowieka i zmianami klimatu²⁴.

Prawo i Sprawiedliwość (PiS)

W dokumencie komitetu wyborczego prawicowej partii Prawo i Sprawiedliwość (PiS) *Bezpieczna przyszłość Polaków* w pierwszej kolejności zdefiniowano cel w postaci zmniejszenia emisji CO₂ i poprawy jakości powietrza w Polsce. Jako przykład skutecznego działania w tej sferze wskazywano na realizowane w latach 2019–2023 programy *Mój Prąd* i *Czyste Powietrze*. Następnie podkreślono znaczenie „zielonej rewolucji” w sferze motoryzacji i elektromobilności. O transformacji w kierunku neutralności klimatycznej pisano, że powinna być sprawiedliwa i dostosowana do polskich uwarunkowań, ponieważ Polska zawiązką wypełnia zobowiązania do redukcji emisji w ramach ETS.

Prawo i Sprawiedliwość zobowiązało się do podwojenia krajowej mocy zainstalowanej energii odnawialnej i zabezpieczenia funduszy unijnych na inwestycje sieciowe. PiS podkreślał, że węgiel pozostanie gwarancją bezpieczeństwa energetycznego Polski do czasu wdrożenia inwestycji w odnawialne źródła energii i energię jądrową²⁵. Partia była krytykiem polityki klimatycznej UE, sprzeciwiając się stopniowemu wycofywania zanieczyszczających pojazdów i rozpoczęła

²⁴ P. Maj, *Aksjologiczne, konstytucyjne i wyborcze uwarunkowania debaty wokół polityki klimatycznej w Polsce w 2023 r.*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2024, 4, s. 37–48.

²⁵ F. Derewenda, *How will Poland's parliamentary elections impact its green transition?*, CEENERGY NEWS, 2023, <https://ceenergynews.com/climate/how-will-polands-parliamentary-elections-impact-its-green-transition/> [dostęp: 31.03.2025].

kampanię dezinformacyjną przeciwko unijnemu systemowi ustalania cen emisji dwutlenku węgla²⁶. PiS postrzega Zielony Ład jako zagrożenie dla polskiego rolnictwa i dąży do zablokowania paktu migracyjnego, broniąc polskiej waluty w Parlamencie Europejskim. Pomimo tego sprzeciwu, premier PiS uczestniczył w pracach nad Zielonym Ładem podczas sprawowania władzy²⁷. Widoczna jest tu niekonsekwencja działań, ponieważ to właśnie przedstawiciele tej partii głosowali za przyjęciem przez Radę (UE) Europejskiego Prawa o Klimacie, które stanowiło, że cel neutralności klimatycznej Unii do 2050 r. oraz pośredni cel ograniczenia emisji netto gazów cieplarnianych w Unii do 2030 r. o co najmniej 55% w porównaniu z poziomami z 1990 r. stały się wiążące w prawie. Taka sama sytuacja dotyczyła przyjęcia Dyrektywy o energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii do 32% do 2030 r.²⁸

W drugiej kolejności, podobnie jak w przypadku większości programów analizowanych komitetów wyborczych, dostrzegano konieczność ochrony lasów państwowych. Jednak w tej sytuacji chodziło nie tyle o ochronę przed wycinką, ile raczej o kwestie związane z potencjalną utratą nadzoru nad lasami (przez przeniesienie go na szczebel wspólnotowy). Jednocześnie obiecywano zwiększenie zalesień, co w konsekwencji ma doprowadzić do „wzrostu powierzchni zajmowanej przez naturalne rezerwuary dwutlenku węgla”.

Koalicja Obywatelska (KO)

Centrolewicowa Koalicja Obywatelska (KO) w programie 100 konkretów na pierwsze 100 dni rządów przedstawiła kilka propozycji. Pierwsza z nich dotyczyła obszaru leśnictwa. W dokumencie programowym pisano o konieczności wyłączenia cennych przyrodniczo lasów z wycinki i zatrzymania niekontrolowanego wywozu drewna z kraju. Wysłunięto propozycję wprowadzenia społecznej kontroli nad lasami. Daje ona realną możliwość zaskarżania planów urządzenia lasu do sądu. Wspomniano również o rozliczeniu poprzedniej władzy za „prowadzoną przez ostatnie 8 lat rabunkową gospodarkę leśną”. Druga propozycja odnosiła się do gospodarki odpadami. Zadeklarowano stanowcze egzekwowanie prawa w tym

²⁶ *Polish election result improves prospects for EU climate ambition*, red J. Lo, Climate Home News, 2023, <https://www.climatechangenews.com/2023/10/18/polish-election-result-improves-prospects-for-eu-climate-ambition/> [dostęp: 31.03.2025].

²⁷ A. Ptak, *Poland's PiS wants to reject Green Deal after European elections, says Kaczyński*, Energy & Climate, Politics, 2024, <https://notesfrompoland.com/2024/04/29/polands-pis-wants-to-reject-green-deal-after-european-elections-says-kaczynski/> [dostęp: 31.03.2025].

²⁸ J. Jabłoński, *op. cit.*, s. 22–24.

zakresie i zwiększenie uprawnień stosownych służb, krytykując jednocześnie poprzedników za import do kraju odpadów wytwarzanych w krajach Europy Zachodniej²⁹. W trzeciej kolejności pisano o konieczności podjęcia działań na rzecz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Celem, który wskazano, była transformacja energetyczna i ograniczenie emisji CO₂ o 75% do 2030 r., a także wsparcie dla odnawialnych źródeł energii i prosumentów, dążąc do uproszczenia zakupu energii elektrycznej bezpośrednio od prywatnych producentów³⁰. Jednym z pomysłów na uzyskanie neutralności klimatycznej stał się kompleksowy program odtwarzania torfowisk i mokradeł. Partia ta w swoim programie wyborczym zobowiązała się do przełamania państwowego monopolu na sieci energetyczne³¹. Obiecywała również przyspieszenie transformacji energetycznej i wdrażanie odnawialnych źródeł energii, a także że podejmie działania związane z poprawą ochrony środowiska³². W czwartej kolejności przedstawiono pomysł redukcji emisji gazów cieplarnianych w miastach. Jego kluczowym elementem miała być likwidacja możliwości wycinania drzew i ochrona bioróżnorodności na tych obszarach. Obiecano wprowadzenie instytucji „miejskiego ogrodnika”, który będzie odpowiedzialny za parki, nowe nasadzenia i użytki ekologiczne.

Trzecia Droga

Trzecia Droga, centroprawicowa koalicja partii Polska 2050 Szymona Hołowni z Polskim Stronnictwem Ludowym, również podkreślała wsparcie dla odnawialnych źródeł energii i prosumentów³³, wsparcie dla energetyki rozproszonej, rozwój biogazowni, budowę zbiorników retencyjnych i elektrowni wodnych. Koalicja ta zakładała systematyczne odchodzenie od węgla do 2040 r. i 50% energii z OZE do 2030 r. oraz cofnięcie ustawy antywiatrakowej. W zamierzeniu twórców programu głównymi beneficjentami zmian w sektorze energetycznym powinni zostać właściciele infrastruktury OZE, a prąd powinien być sprzedawany bezpośrednio przez prywatnych właścicieli małych elektrowni. W sferze nadzoru nad lasami państwowymi krytykowano decyzje podejmowane przez poprzednie rządy, co dotyczyło wycinki drzew i eksportu drewna poza obszar Unii Europejskiej. Analogicznie jak w programie KO podkreślono, że pozyskane drewno powinno być przeznaczone na

²⁹ P. Maj, *op. cit.*, s. 37–48.

³⁰ F. Derewenda, *op. cit.*

³¹ *Ibidem.*

³² P. Strzałkowski, *Fear of ousted populists could be enough to stall climate policy in Poland*, Clean Energy Wire, <https://www.cleanenergywire.org/news/fear-ousted-populists-could-be-enough-stall-climate-policy-poland> [dostęp: 31.03.2025].

³³ F. Derewenda, *op. cit.*

pokrycie zapotrzebowania krajowego, a nie na eksport. Deklarowano zwiększenie powierzchni parków narodowych i rezerwatów przyrody, ograniczenie eksportu nieprzetworzonego drewna poza obszar UE, wprowadzenie zakazu wycinki drzew w 20% najcenniejszych polskich lasów i dążenie do zwiększenia powierzchni parków narodowych i rezerwatów przyrody, aby jeszcze lepiej chronić unikalne gatunki flory i fauny w Polsce³⁴.

Nowa Lewica

Nowa Lewica stawiała na rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych i energii jądrowej. W kwestii produkcji energii (elektrycznej, ciepłej) opowiedziano się za odejściem od paliw kopalnych i transformacją sektora w kierunku źródeł odnawialnych. Odejście od paliw kopalnych jest koniecznością cywilizacyjną – czytamy we wstępie dotyczącym odporności energetycznej. Zakładała, że do 2035 r. „większość energii elektrycznej w gospodarce będzie pochodziła z OZE”, postulat ten ma być spełniony przez nowelizację ustawy antywiatrakowej, rozwijanie magazynów energii oraz biogazowni i biometanowni. Zeroemisyjny mikś energetyczny miał być stabilizowany atomem, stawiając na efektywność energetyczną. Partia ta w swoim programie gwarantowała modernizację sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, obniżenie rachunków za prąd i ogrzewanie, powszechne finansowanie programu termomodernizacji i wymiany przestarzałych źródeł ciepła w budynkach oraz doradcę energetycznego w każdej gminie. Z drugiej strony Lewica chciała „kierować wsparcie do regionów najsilniej zależnych od paliw kopalnych, umożliwiając utrzymanie zatrudnienia i standardu życia”³⁵. Podobnie jak Trzecia Droga Lewica chciała dążyć do zwiększenia powierzchni parków narodowych i rezerwatów przyrody z 1% obecnie do 4% do 2030 r.³⁶ Wysłunięto też propozycję całkowitego wyłączenia z wycinki drzew 6% powierzchni kraju. Krytyce poddano działalność Lasów Państwowych, które w okresie rządów Zjednoczonej Prawicy uznano za odpowiedzialne za masową wycinkę drzew. Lasy miały zostać przekształcone w agencję rządową i poddane w ten sposób kontroli.

Nowa Lewica przedstawiła również szczegółowe propozycje dotyczące programu termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła w budynkach, reformy euro-

³⁴ 12 gwarancji Trzeciej Drogi, <https://polska2050.pl/trzecia-droga/12-gwarancji-trzeciej-drogi/> [dostęp: 31.03.2025].

³⁵ https://klub-lewica.org.pl/wp-content/uploads/2024/12/program_Lewica_2023.pdf [dostęp: 3.06.2025].

³⁶ M. Fijak, *Zielone obietnice. Przypominamy najważniejsze środowiskowe zobowiązania polityków*, <https://smoglab.pl/zielone-obietnice-przypominamy-najwazniejsze-srodowiskowe-zobowiazania-politykow/> [dostęp: 31.03.2025].

pejskiego systemu certyfikatów na emisję CO₂ (ETS), zwiększenia efektywności recyklingu odpadów i retencji wód. Zapowiedziano stworzenie programu wspierającego samorządy w przekształcaniu przestrzeni miejskiej w „bardziej zieloną i przyjazną człowiekowi”.

Konfederacja Wolność i Niepodległość

Skrajnie prawicowa grupa Konfederacja była sceptyczna wobec polityki klimatycznej, co dotyczyło zarówno szczebla krajowego, jak i międzynarodowego. W pierwszej kolejności wysunięto postulat odrzucenia unijnej polityki klimatycznej. W opinii Konfederacji polską racją stanu powinno być zakwestionowanie pakietu klimatyczno-energetycznego UE i założeń Europejskiego Zielonego Ładu, który prowadzi do wzrostu kosztów życia i obniża konkurencyjność gospodarki. W programie wyborczym *Konstytucja wolności* zaproponowała miks energetyczny oparty na „polskim węglu, polskich odnawialnych źródłach energii i energii jądrowej”³⁷. W opinii polityków Konfederacji limity emisji dwutlenku węgla są dla kraju niekorzystne i należy je renegocjować. Polska powinna realizować indywidualną ścieżkę transformacji energetycznej, opartą na własnym interesie gospodarczym i politycznym. Uznano za niezbędne uwolnienie kopalni od polityki klimatycznej Unii Europejskiej, jak i nieudolnej państwowej biurokracji, a także utrzymanie wydobycia polskiego węgla na odpowiednim poziomie. Partia ta zakładała w swoim programie podjęcie działań zmierzających do zawieszenia unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji (ETS) w Polsce³⁸, ponieważ nie posiadają umocowania traktatowego, z kolei odrzucenie tych systemów przyniesie korzyści w postaci obniżenia cen energii oraz materiałów w branży budowlanej. Analogicznie za nielegalne uznano wprowadzenie cła węglowego CBAM, które będzie obowiązywać na granicach UE od 2026 r. Zatrzymanie wdrażania CBAM miałoby zahamować wzrost cen cementu, żelaza i stali pochodzących z importu spoza UE³⁹. Krytyce poddano również brak możliwości wyboru technologii do produkcji energii, ponieważ jednym z kluczowych kryteriów selekcji powinna być opłacalność. Podkreślono, że w przypadku odnawialnych źródeł energii, takich jak elektrownie wiatrowe czy fotowoltaiczne, są one dotowane przez państwo i nie znalazłyby uzasadnienia ekonomicznego, gdyby nie obciążanie paliw kopalnych

³⁷ https://konfederacja.pl/app/uploads/Konfederacja_WiN_Program_2023-1.pdf [dostęp: 3.06.2025].

³⁸ F. Derewenda, *op. cit.*

³⁹ P. Maj, *op. cit.*, s. 37–48.

podatkami i opłatami. Konfederacja argumentowała, że zielona transformacja uczyni Polskę bardziej zależną od importu⁴⁰.

Ogólny wpływ i perspektywy

Kluczem do bezpieczeństwa energetycznego Polski jest nieustanny rozwój. Poszukiwanie nowych, różnorodnych źródeł paliw, innowacyjne rozwiązania w obliczu zmian klimatycznych (wodór, morska energetyka wiatrowa), modernizacja infrastruktury cyfrowej i przesyłowej oraz świadomość politycznych wpływów na dostawy paliwa. W tym dynamicznym świecie bezpieczeństwo energetyczne to nieustanna batalia o stabilność. Zawsze istnieje ryzyko utraty kontroli nad stanem energetyki, jeżeli polegamy na ograniczonej liczbie dostawców, ignorujemy wpływ zachowań klimatycznych, lekceważymy cyberbezpieczeństwo lub nie analizujemy skutków politycznych. Dlatego tak ważne są kierunki działań elit rządzących.

Wszystkie przedstawione partie zaproponowały w swoich programach wyborczych zagadnienia związane z Europejskim Zielonym Ładem. Rządząca partia Prawo i Sprawiedliwość (PiS) oraz partie opozycyjne w dużej mierze unikały dyskusji na temat reform energetycznych podczas kampanii wyborczej, obawiając się reakcji wyborców.

Jest to znak, że dynamika polityczna może niechętnie prowadzić do pełnego przyjęcia Zielonego Ładu, ponieważ partie prawicowe mogą wykorzystać sprzeciw wobec inicjatyw klimatycznych UE w negocjacjach koalicyjnych. Mówiąc o Zielonym Ładzie, należy mieć gotowość do elastyczności, aby sprostać ambicjom klimatycznym i osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r. Populistyczna prawica zbija kapitał na obawach ludności związanych z kosztami utrzymania i przedstawia agendę klimatyczną jako najnowszy nakaz narzucony rządów państw członkowskich przez internacjonalistyczny spisek. To sprawia, że rządy w całej UE są bardziej ostrożne we wspieraniu nowych środków Europejskiego Zielonego Ładu, a tendencja ta może się pogorszyć, biorąc pod uwagę, że kolejna faza porozumienia – skupiająca się na sektorach mieszkalnictwa i transportu – ma mieć bardziej widoczny wpływ na osoby i rodziny niż pierwsza faza.

Wiele przedsięwzięć popiera przejście na gospodarkę niskoemisyjną, rośnie opór wobec regulacji, zwłaszcza wśród organizacji biznesowych, które wzywają do silniejszego, wąskiego nacisku na konkurencyjność⁴¹.

⁴⁰ F. Derewenda, *op. cit.*

⁴¹ S. Dennison, M. Engström, C. Hobbs, *Winds of change: The EU's green agenda after the European Parliament election*, Policy Brief, 23 May 2024, European Council on Foreign Relations.

Wyniki wyborów przyniosły poważną zmianę w krajobrazie politycznym⁴². Zwycięstwo wyborcze prounijnej koalicji KO kierowanej przez byłego przewodniczącego Rady Europejskiej Donalda Tuska pod koniec 2023 r. rozbudziło duże nadzieje na rozpoczęcie poważnej polityki klimatycznej w Polsce po ośmioletniej przerwie pod rządami prawicowo-populistycznego PiS-u⁴³.

W Polsce rośnie znaczenie odnawialnych źródeł energii, jednak napotykamy na poważne wyzwania związane z ich efektywnym wykorzystaniem. Problemy wynikają z konieczności modernizacji infrastruktury przesyłowej oraz zwiększenia pojemności magazynów energii. Podkreśla się konieczność zwiększenia elastyczności systemu energetycznego i inwestowania w magazyny energii, aby uniknąć marnowania zielonej energii⁴⁴.

Wnioski

Zielona Transformacja będzie wymagała znacznych inwestycji w technologie energetyczne i infrastrukturę odnawialną kluczowych sektorów polskiej gospodarki, w tym energetyki, transportu i budownictwa, przy znaczącym odejściu od paliw kopalnych. Żadna zmiana nie będzie możliwa bez zmiany przekonania, że bezpieczne i przystępne cenowo dostawy energii są możliwe bez (dużej ilości) węgla – zwłaszcza że krajowe OZE również zwiększają bezpieczeństwo energetyczne⁴⁵. Może to być wyzwaniem bez jasnej wizji strategicznej przywódców politycznych.

Polska znajduje się na trzecim miejscu w Europie (za Włochami i Hiszpanią), gdzie poczucie narażenia na ryzyko klimatyczne i środowiskowe jest najwyższe. A dwóch na trzech Polaków jest przekonanych, że przyszłość klimatyczna i ekologiczna jest nadal w ich rękach, i że nadal mają kontrolę nad swoją przyszłością klimatyczną, a brak działania będzie bardziej kosztowny niż działanie⁴⁶. Charakter

⁴² P.M. Kaczyński, D. Dybka, *UE Liberal Poland is back: the impact on Europe of the 2023 Polish vote*, Elcano Royal Institute, 19/2024, <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/liberal-poland-is-back-the-impact-on-europe-of-the-2023-polish-vote/> [dostęp: 31.03.2025]; J. Wille, J. Staude, *Steht der "Green Deal" nun auf der Kippe?*, 43(3), 2024, dfv Mediengruppe, Frankfurt nad Menem.

⁴³ *Polish election result improves prospects for EU climate ambition*, *op. cit.*

⁴⁴ K. Bocheński, *Dlaczego Polska Traci Potencjał Zielonej Energii? Analiza Aktualnych Wyzwań*, blogbuylando, 2024, <https://buylando.pl/blog/dlaczego-polska-traci-potencjal-zielonej-energii-analiza-aktualnych-wyzwan> [dostęp: 31.03.2025].

⁴⁵ H. Brauers, P.-Y. Oei, *op. cit.*

⁴⁶ *Barometr transformacji ekologicznej. Transformacja Ekologiczna: Czy (wciąż) jesteśmy na nią gotowi?*, https://www.veolia.pl/sites/g/files/dvc2516/files/document/2024/06/Barometr_wyniki_%C5%9Awiat_%202024.pdf [dostęp: 31.03.2025].

zmian klimatycznych i potencjalne korzyści gospodarcze wynikające z zielonej transformacji mogą zmusić przywódców politycznych do priorytetowego traktowania Zielonego Ładu, pomimo presji wyborczej. Ta perspektywa sugeruje, że popyt publiczny na zrównoważone praktyki może ostatecznie napędzać zmiany polityczne, niezależnie od linii partyjnych⁴⁷. Kluczowe znaczenie ma przeprowadzenie zmian systemowych we wszystkich sektorach i przejście na bardziej odpowiedzialne modele konsumpcji i produkcji⁴⁸.

Lewicowe i centrolewicowe ugrupowania (Nowa Lewica, Trzecia Droga, Koalicja Obywatelska) proponowały rozwiązania zgodne lub umiarkowanie zgodne z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, prezentując proeuropejską narrację, ale bez szczegółowych propozycji dotyczących ich wdrożenia. PiS, będąc krytykiem polityki klimatycznej UE, podkreślał, że węgiel pozostanie gwarancją bezpieczeństwa energetycznego Polski do czasu wdrożenia inwestycji w odnawialne źródła energii i energię jądrową. Krytyczne podejście do polityki klimatycznej prezentowała również Konfederacja Wolność i Niepodległość, której rozwiązania były nastawione w pierwszej kolejności na opłacalność i rozwój gospodarczy, a w drugiej na kwestie środowiskowe. Trzeba jednak zauważyć, że w przeciwieństwie do pozostałych podmiotów, Konfederacja nie miała dotąd i nadal nie ma wpływu na treść krajowej polityki klimatycznej. Z drugiej strony wyzwaniem jest pogodzenie ambicji klimatycznych ujętych w Europejskim Zielonym Ładzie z potrzebami gospodarczymi Polski jako kraju o znaczącym udziale węgla w miksie energetycznym. Będzie to wymagało od władz szukania rozwiązań, które umożliwiają stopniowe przechodzenie na bardziej zrównoważone źródła energii. Tym bardziej że Europejski Zielony Ład jest przedstawiany jako obciążenie finansowe dla „zwykłych obywateli”, co stało się przedmiotem troski wielu wyborców, zwłaszcza na obszarach wiejskich⁴⁹. Wyzwaniem dla elity rządzącej jest ubranie polityki klimatycznej w instrumenty, które dadzą korzyści dla osób obawiających się takich zmian. Inaczej ta część wyborców zostanie popchnięta z powrotem w ramiona populistycznej partii⁵⁰.

⁴⁷ J. Wille, J. Staude, *op. cit.*

⁴⁸ European Commission, Delivering the European Green Deal: JRC study finds mixed progress so far The Joint Research Centre: EU Science Hub (2025).

⁴⁹ J.M. Stolarek, A. Gontarczyk, *Poland's political marathon: navigating the road to the 2024 EU elections*, Heinrich-Böll-Stiftung Warszawa, <https://eu.boell.org/en/2024/06/03/polands-political-marathon-navigating-road-2024-eu-elections> [dostęp: 31.03.2025].

⁵⁰ P. Strzałkowski, *op. cit.*

Bibliografia

- Baran J., Lewandowsky P., Szpor A., Witajewski-Baltvilks J., *Coal transition in Poland: options for a fair and feasible transition for the polish coal sect*, IDDRI and climate strategies, https://www.iddri.org/sites/default/files/PDF/Publications/Catalogue%20Iddri/Rapport/20180609_ReportCOAL_Poland-def.pdf [dostęp: 15.07.2025].
- Barometr transformacji ekologicznej. Transformacja Ekologiczna: Czy (wciąż) jesteśmy na nią gotowi?*, 2024, https://www.veolia.pl/sites/g/files/dvc2516/files/document/2024/06/Barometr_wyniki_%C5%9Awiat_%202024.pdf [dostęp: 31.03.2025].
- Bouzarovski S., Tirado Herrero S., *Geographies of injustice: the socio-spatial determinants of energy poverty in Poland, the Czech Republic and Hungary*, „Post-Communist Economies” 2017, 29(1), s. 27–50.
- Brauers H., Oei P.-Y., *The political economy of coal in Poland: Drivers and barriers for a shift away from fossil fuels*, „Energy Policy” 2020, 144, 111621.
- Bocheński K., *Dlaczego Polska Traci Potencjał Zielonej Energii? Analiza Aktualnych Wyzwań*, blogbuylando, 2024, <https://buylando.pl/blog/dlaczego-polska-traci-potencjal-zielonej-energii-analiza-aktualnych-wyzwan> [dostęp: 31.03.2025].
- Frățilă C.E., Grigore G., Roșca M.I., *Green Deal Era: Exploring Environmental Attitudes and Ecological Behaviour*, 2024, s. 1025–1039.
- Calliess C., *The Future of the European Green Deal. Verfassungsblog: On Matters Constitutional*, <https://verfassungsblog.de/the-future-of-the-european-green-deal/> [dostęp: 4.03.2025].
- Derewenda F., *How will Poland's parliamentary elections impact its green transition?*, Ceenergy News, 2023, <https://ceenergynews.com/climate/how-will-polands-parliamentary-elections-impact-its-green-transition/> [dostęp: 31.03.2025].
- Dokument 52019DC0640, *Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład*, <https://tiny.pl/3nqy755d> [dostęp: 4.03.2025].
- European Commission, *Delivering the European Green Deal: JRC study finds mixed progress so far*, The Joint Research Centre: EU Science Hub, 2025 [dostęp: 31.03.2025].
- Field B.G., *Adapting to climate change and the European Union pursuit of a just transition*, „In the Journal of Urban Regeneration and Renewal” 2024, 18 (1), s. 40–58.
- Fijak M., *Zielone obietnice. Przypominamy najważniejsze środowiskowe zobowiązania polityków*, 2023, <https://smoglab.pl/zielone-obietnice-przypominamy-najwazniejsze-srodowiskowe-zobowiazania-politykow/> [dostęp: 31.03.2025].
- Jabłoński J., *Biała Księga Zielonego Ładu*, Raporty Instytutu Ordo Iuris, 2025, Wydawnictwo Naukowe Instytutu na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris, s. 22–24.
- Kaczyński P.M., Dybka D., *UE Liberal Poland is back: the impact on Europe of the 2023 Polish vote*, Elcano Royal Institute, 19/2024, <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/liberal-poland-is-back-the-impact-on-europe-of-the-2023-polish-vote/> [dostęp: 31.03.2025].
- Kierasiński M., *Implementation Of The European Green Deal In Poland: Selected Issues*, „Mechanism of an Economic Regulation” 2023, 1(99), s. 7–10.
- Kiyanka I., Turovskiy I., *Analysis of the Election Campaign in Poland: Oportunities and Threats*, „Mediaforum” 2024, 14, s. 162–171.
- Kochanek E., *Poland's energy transformation in the context of the challenges of the European green deal*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej” 2022, 20(1).
- Kozłowski J., *Trudna droga do dekarbonizacji gospodarki*, „Nauka” 2022, 4, s. 7–35.
- Księżopolski K., Maśloch G., *Time Delay Approach to Renewable Energy in the Visegrad Group*, „Energies” 2021, 14(7), 1928.

- Lazorčáková T., *European Green Deal: Success Or Failure?*, „Studia Iuridica Cassoviensia” 2024, 12(2), s. 115–131.
- Lo J. (red.), *Polish election result improves prospects for EU climate ambition*, Climate Home News, 2023, <https://www.climatechangenews.com/2023/10/18/polish-election-result-improves-prospects-for-eu-climate-ambition/> [dostęp: 31.03.2025].
- Löffler K., Burandt T., Hainsch K., Oei P.-Y., *Modeling the low-carbon transition of the European energy system—a quantitative assessment of the stranded assets problem*, „Energy Strategy Reviews” 2019, 26, 100422.
- Maciążek P., *Czym jest Zielony Ład? Tłumaczymy na czym polega europejska zielona rewolucja i dlaczego jest kluczowym tematem wyborów do Parlamentu Europejskiego*, <https://strefainwestorow.pl/w-zielonej-strefie/klimat/na-czym-polega-zielony-lad-fit-55> [dostęp: 4.03.2025].
- Maj P., *Aksjologiczne, konstytucyjne i wyborcze uwarunkowania debaty wokół polityki klimatycznej w Polsce w 2023 r.*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2024, 4, s. 37–48.
- Ptak A., *Poland’s PiS wants to reject Green Deal after European elections, says Kaczyński*, Energy & Climate, Politics, 2024, <https://notesfrompoland.com/2024/04/29/polands-pis-wants-to-reject-green-deal-after-european-elections-says-kaczynski/> [dostęp: 31.03.2025].
- Szabo J., Fabok M., *Infrastructures and state-building: Comparing the energy politics of the European Commission with the governments of Hungary and Poland*, „Energy Policy” 2020, 138, 111253.
- Strzałkowski P., *Fear of ousted populists could be enough to stall climate policy in Poland*, Clean Energy Wire, 2024, <https://www.cleanenergywire.org/news/fear-ousted-populists-could-be-enough-stall-climate-policy-poland> [dostęp: 31.03.2025].
- Wille J., Staude J., *Steht der “Green Deal” nun auf der Kippe?*, 43(3), 2024, dfv Mediengruppe, Wyniki głosowania na komitety w wyborach do Sejmu, Państwowa Komisja Wyborcza, <https://sejmsenat2023.pkw.gov.pl/sejmsenat2023/> [dostęp: 2.02.2024].
- Zientara P., *Polish Government policy for coal (1989–2006)*, „International Journal of Energy Sector Management” 2007, 1(3), s. 273–294.
- 12 gwarancji Trzeciej Drogi, <https://polska2050.pl/trzecia-droga/12-gwarancji-trzeciej-drogi/> [dostęp: 31.03.2025].

Zagadnienia Europejskiego Zielonego Ładu w kampanii wyborczej – studium przypadku

Abstrakt: Rosnące zagrożenia dla środowiska, katastrofy klimatyczne i bezpieczeństwo energetyczne to kluczowe elementy obecnej europejskiej strategii zrównoważonego rozwoju. Europejski Zielony Ład (*European Green Deal*) stanowi kompleksową strategię Unii Europejskiej mającą na celu osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. W ramach tej inicjatywy podejmowane są działania zmierzające do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, transformacji energetycznej, wspierania zrównoważonego rozwoju oraz ochrony bioróżnorodności. Stał się on jednym z kluczowych tematów politycznych w Europie, a także w Polsce, w ostatnich latach. Założenia Zielonego Ładu w Polsce, która jest jednym z głównych emitentów CO₂ w Europie, stawia przed rządem i obywatelami ambitne wyzwania. Związany z nim zestaw działań na rzecz ochrony środowiska, transformacji energetycznej i poprawy jakości życia, znajduje swoje odbicie także w programach wyborczych partii politycznych biorących udział w kampanii wyborczej do Parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej w 2023 r.

Przedmiotem badań artykułu jest analiza zagadnień podejmowanych przez polskie partie polityczne dotyczące Zielonego Ładu w ramach kampanii wyborczej do parlamentu w 2023 r. W celu zilustrowania zjawiska posłużę się przykładami z mediów internetowych, a także krytyczną analizą literatury naukowej.

Słowa kluczowe: Europejski Zielony Ład, kampania wyborcza, partie polityczne, transformacja energetyczna, neutralność klimatyczna

European Green Deal Issues in the Election Campaign – Case Study

Abstract: Growing environmental risks, climate disasters and energy security are key elements of the current European sustainable development strategy. The European Green Deal is the European Union's comprehensive strategy to achieve climate neutrality by 2050. It takes action to reduce greenhouse gas emissions, transform energy, promote sustainable development and protect biodiversity. It has become one of the key political themes in Europe, as well as in Poland, in recent years. The Green Deal in Poland, which is one of the main CO₂ emitters in Europe, poses ambitious challenges to the government and citizens. The related set of measures for environmental protection, energy transition and improvement of the quality of life is also reflected in the electoral programmes of political parties taking part in the 2023 election campaign to the Parliament of the Republic of Poland.

The subject of this article's research is an analysis of the issues taken up by Polish political parties regarding the Green Deal in the 2023 parliamentary election campaign. In order to illustrate the phenomenon, I will use examples from online media, as well as a critical analysis of the scientific literature.

Keywords: European Green Deal, election campaign, political parties, energy transition, climate neutrality